

ГРАФІКО-ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ПОЗНАЧЕННЯ МОВЧАННЯ НА ПИСЬМІ ЯК НЕВЕРБАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА

Доп. - Макеєва О.О., ПР-02
Наук. кер. - проф. Швачко С.О

У межах сучасного підходу до вивчення мови як складної часто непослідовної системи, що функціонує і змінюється в умовах суспільної взаємодії людей, закономірно виникли проблеми аналізу всього спектру мовних явищ, які відображають специфіку розмовної мови.

Усі лінгвістичні знаки можна розділити на вербальні та невербальні. Будь-яка комунікація, що здійснюється без слів вважається невербальною. До таких засобів належать міміка, жести, сигнальні знаки тощо. Невербальні знаки вивчають паралінгвістик (пор.: тембр, висота, гучність, пауза, інтонація) та паракінесик (пор.: жести, міміка). Невербальні (немовні) знаки поділяються на:

- слухові (плач, елементи інтонації);
- акустичні (мова барабанів, свисту, покашлювання тощо);
- зорові (жести рук, рухи тіла, міміка, пантоміміка, дорожні знаки, сигналізація тощо). Доцільність зорових знаків особливо очевидна у спілкуванні на відстані.

За допомогою вербальних та невербальних знаків автор головний суб'єкт тексту, формує свої висловлювання під впливом інтра- та екстралінгвістичних факторів, дієвості лінгвальних соціальних та психологічних чинників.

Одним з невербальних засобів комунікації є пауза. Під **паузою** (від грецького – *παυσις* – припинення) розуміють тимчасову зупинку звучання, яка розриває потік мовлення.

Під реалізацією паузи розуміють її опосередкування маніфестацією у мовленні за допомогою спеціальних просодичних

та мовних засобів (інтонації, вимови, лексичних одиниць, синтаксичних структур тощо).

Осмисленню глибинної структури тексту сприяє його візуальне зображення, звертання до **графічних знаків**. Графічні знаки пунктуації виступають субститутами (замінниками) просодичних компонентів семантичного простору усних висловлювань. Серед графічних позаалфавітних знаків, що вказують на паузу, особливе місце займають кома, тире, крапка з комою, крапка, двокрапка, знаки оклику та питання.

1. *"London's awful," he said. "One never has time to see any of people he wants to. Let's lunch together one day next week, shall we?"*

"I'd liked to," I replied.

"I'll look at my book when I get home and ring you up."

"All right" [Maugham, 2001: 8].

2. *"Hulloa, Armstrong, we want some of Liebfraumlch, the '21."*

"Very good, sir."

"How's it holding up? Pretty well? We shan't be able to get any more of it, you know."

"I'm afraid not, sir."

"Well, it's no good meeting trouble halfway, is it, Armstrong?"

Roy smiled with breezing cordiality. The steward saw from his long experience of members that the remark needed an answer.

"No, sir." [Maugham, 2001: 23-24].

Одним з способів позначення пауз на письмі є створення партитури тексту, тобто схеми елементів інтонації.

Haven't we met somewhere before? |||

Look it up in the timetable. |||

Cheer up! It can't last for ever. |||

Паузи описуються номінативними словами та словосполученнями, які є **лексичними засобами** реалізації паузи (*an awkward pause, after a long pause, after some hesitation, an uncomfortable pause*):

"Come off it, Roy," I said. "I'm too old a bird to be caught with a chaff. Spit it out."

There was a moment's pause at the other end of the telephone. I felt that Roy didn't like my expression [Maugham, 2001: 45].

Потенціально властивість комбінуватися з невербальним знаком мовчання мають ядерні слова типу: англ. *pause, stop, to be silent, to hesitate, a break, to make a stop, an interval, to say nothing, stillness, silence, to give no information, interruption*; укр. *пауза, мовчання, перерва, тиша, перепочинок, зупинка, в нерішучості, мовчати*. Наприклад:

Roy was silent for a moment. He looked in the bottom of his cup, but whether to see if there were any coffee in it or to find something to say, I didn't know [Maugham, 2001: 31].

Особливо цікавою є реалізація психологічної паузи у художніх текстах. Часто для цього використовуються слова типу *to look for words, to stare helplessly, trying to find spoken words* і подібне.

He formed his speech with his lips many times before he could utter it. But when he did find spoken words for it, they came to him coherently, though slowly. [Dickens, 1989: 75]

2. *As the ancient clerk deliberately folded and subscribed the note, Mr. Cruncher, after surveying him in silence until he came to the blotting paper stage, remarked: "I suppose they'll be trying Forgeries this morning?"* [Dickens, 1989:91].

Окремим випадком позначення паузи на письмі є прийом, коли автор замість опису паузи подає опис зовнішніх обставин, за яких ця пауза виникла. Наприклад, він змальовує внутрішній стан мовця його думки або зовнішні фізіологічні прояви його поведінки:

"I was so interested to hear that you and Mr. Ashenden had known one another years and years ago. Was he a nice little boy?"

Driffield looked at me for a moment with that level ironic gaze of his. I had the impression if it there had been nobody there he would have put his tongue out at me.

"Shy," he replied. "I taught him to ride bicycle" [Maugham, 2001: 70].

Таким чином основними лексичними прийомами авторського описання паузи є слова та словосполучення типу *an awkward pause*, *after a long pause*, *after some hesitation*, *an uncomfortable pause* тощо та передача паузи за допомогою змалювання суміжних елементів комунікації.

АКТУАЛІЗАЦІЯ МОВНИХ ОДИНИЦЬ НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)

Доп. - Матюшенко О.Ю., ПР-02
Наук. кер. - доц. Баранова С.В.

Художній твір – це особлива модель картини світу, яка відображена через призму авторського світосприйняття. Саме бажання автора зробити своє мовлення оригінальним, нестандартним дає поштовх лінгвістичному аналізу текстів художньої прози. Для того, щоб зрозуміти авторські інтенції, проникнути в глибинну суть твору й необхідно розкрити поняття актуалізації, яка є головним, а то й єдиним засобом.

Синтаксис є головним організуючим началом мовленнєвого твору, одиниці інших рівнів мовної системи беруть участь у формуванні думки та її комунікативному вираженні тільки через синтаксис. Проте з нормативними характеристиками синтаксичної організації тексту в художньому творі тісно переплітаються індивідуальні авторські особливості. Отже, текст – це деяка глобальна структура, що включає в себе глибинну та поверхневу структури, де перша – це ідейно-тематичний зміст тексту, в основі якого знаходяться авторські інтенції, а остання – це лінгвістична форма, яка покриває глибинну структуру.

На рівні поверхневої структури можна, зокрема, дослідити структури вторинної предикації та текстові внесення, їх зв'язок з актуалізацією. Структури вторинної предикації – синтаксично залежні, в англійській мові вони представлені інфінітивними,